

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
13.00.02	Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
13.00.03	Muxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
13.00.07	Ta'limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 116 sahifa,
13-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bolalik davridagi autizmning turli shakllarini differensial tashxislash	10
<i>Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Autizm spektri buzilishi bo'lgan bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda qo'llaniladigan korreksion ish tamoyillari	14
<i>Karimova Zulfiya Abduraxmanovna, Saydaliyeva Xojiya Abduljalil qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda axborot iste'mol madaniyatini rivojlantirishning psixologik-pedagogik asoslari	19
<i>Dadonova Aziza Tulkunovna</i>	
Ilk o'spirinlik yoshidagi o'quvchilarning o'z-o'ziga bo'lgan munosabatini psixologik tahlili	23
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Oliy ta'lim tizimida muammoli o'qitish texnologiyasi	30
<i>Tuksanova Zilola Izatulloyevna</i>	
Shahar va qishloq yuqori sinf o'quvchilarida irodaviy sifatlarning qiyosiy tahlili	35
<i>Mamaradjabova Bog'zoda Abdilxakimovna, Panjiyeva Nargiza Botirovna</i>	
Organik kimyo ta'limida ochiq tipli STEAM loyihalarini loyihalashning didaktik modeli va uni amaliyotga joriy etish metodikasi	41
<i>Bo'riyev Rashidbek O'ktamjonovich</i>	
Kasbiy kompetentlikni oshirishda raqamli ta'lim vositalari va interaktiv metodlardan foydalanish	47
<i>Fazildjanova Nilufar Xikmatdjanovna</i>	
Tadbirkorlik faoliyatini innovatsion va ta'lim ekotizimidagi roli	50
<i>Mirzayeva Nigora Ibrohimjon qizi</i>	
Kasbiy ta'lim muassasalarida strategik boshqaruvni joriy etishning nazariy-metodologik asoslari	54
<i>Qobilov Voxidjon Zoxidovich</i>	
Психологические факторы мотивации личности в обучении иностранному языку	58
<i>Мухамеджанова Римма Рашидовна</i>	
Jadid ma'rifatparvarlarining boshlang'ich ta'lim-tarbiya jarayonida o'quvchilarda kitobxonlik fazilatlarini va madaniyatini shakllantirishdagi pedagogik tajribalari	66
<i>Ahmadov Olimjon Shodmonovich, Fayzilova Mohinur Azamhon qizi</i>	
Talabalarda kelajakni strategik modellashtirish layoqatini rivojlantirish bo'yicha ilg'or xorijiy va mahalliy tajribalarning qiyosiy-pedagogik tahlili	70
<i>Sadriddinova Feruza Meliyevna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda kreativ fikrlashni rivojlantirishda fanlararo abstsessial va ordinal bog'liqlikka asoslangan metodik ta'minotni takomillashtirish	75
<i>Xudayberganov G'ayrat Quranboyevich</i>	
Maktablarda chaqiruvga qadar boshlang'ich tayyorgarlikni isloh qilish: muammo va yechimlar	80
<i>Qudratov O'ktam G'ofurovich</i>	
Ustoz-shogird tizimida raqamli vositalardan foydalanishning metodik asoslari	85
<i>Tursunov Xusniddin Isomovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetensiyani shakllantirishda maktab va oila hamkorligining pedagogik imkoniyatlari	88
<i>Safarova Halovat Barnoyevna</i>	
Globallashtirish sharoitida tolerantlik madaniyatining nazariy-metodologik asoslari	91
<i>Yusupova Maftuna Ilxomidin qizi, Qurbonova Zebiniso Mamarajab qizi</i>	
Adobe After Effects muhitida inersiyaviy davomiylik va ustma-ust harakatni avtomatlashtirishning matematik modeli (Ziyoanim Overlap)	97
<i>Hakimov Bahtiyorjon Muzaffar o'g'li</i>	
Tizimli yondashuv asosida talabalarning raqamli kompetensiyasini takomillashtirishning uch komponentli konseptual modeli	101
<i>Kulidjanova Yulduzxon Inomjon qizi</i>	

The Theory of Fostering Students' Responsibility for Natural Resources and Waste in Karakalpak Folk Pedagogy.....	104
Tursinbekova Qundizgul Joldasbekovna	
Soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati va zaruriyati: soft skills tushunchasining evolyutsiyasi, asosiy komponentlari, turlari va tasnifi	109
Igamberdiyeva Gulmira Botir qizi	

SOFT SKILLS KOMPETENSIYALARINING ILMIY-PEDAGOGIK MOHIYATI VA ZARURIYATI: SOFT SKILLS TUSHUNCHASINING EVOLYUTSIYASI, ASOSIY KOMPONENTLARI, TURLARI VA TASNIFI

Igamberdiyeva Gulmira Botir qizi

Toshkent shahar Yakkasaroy tumani 348-DMTT direktori

ORCID: 0009-0004-4080-9960

Annotatsiya: Mazkur maqolada soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati, ularning zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni hamda shaxsning kasbiy va ijtimoiy rivojlanishidagi ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqot davomida soft skills tushunchasining shakllanish va evolyutsiya bosqichlari, xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiyaviy yondashuvlar hamda XXI asr ko'nikmalariga oid nazariy qarashlar tizimli ravishda o'rganilgan. Shuningdek, kommunikativ kompetensiya, tanqidiy fikrlash, kreativlik, hamkorlik, liderlik, moslashuvchanlik, emotsional intellekt va o'zini boshqarish kabi soft skills komponentlarining pedagogik mazmuni yoritilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish pedagoglarning kasbiy kompetentligini oshirish, ta'lim sifatini yaxshilash hamda ta'lim muassasalarida samarali boshqaruvni tashkil etishning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Maqolada soft skills kompetensiyalarining tasnifi taklif etilib, ularni maktabgacha ta'lim tizimiga integratsiya qilish bo'yicha ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: soft skills, kompetensiya, XXI asr ko'nikmalari, kommunikativ kompetensiya, liderlik, kreativlik, tanqidiy fikrlash, emotsional intellekt, pedagogik kompetentlik, maktabgacha ta'lim.

Abstract: This article analyzes the scientific and pedagogical essence of soft skills competencies, their role in the modern education system, and their significance in the professional and social development of individuals. The study systematically examines the stages of the formation and evolution of the concept of soft skills, competency-based approaches developed by international organizations, and theoretical perspectives on 21st-century skills. In addition, the pedagogical content of key soft skills components, including communicative competence, critical thinking, creativity, collaboration, leadership, adaptability, emotional intelligence, and self-management, is explored. The findings indicate that the development of soft skills competencies is one of the key factors in enhancing teachers' professional competence, improving the quality of education, and ensuring effective management in educational institutions. The article proposes a classification of soft skills competencies and provides scientific and methodological recommendations for their integration into the preschool education system.

Key words: soft skills, competency, 21st-century skills, communicative competence, leadership, creativity, critical thinking, emotional intelligence, pedagogical competence, preschool education.

Аннотация: В данной статье анализируются научно-педагогическая сущность компетенций soft skills, их место в современной системе образования, а также значение в профессиональном и социальном развитии личности. В ходе исследования системно рассмотрены этапы становления и эволюции понятия soft skills, компетентностные подходы, разработанные международными организациями, а также теоретические взгляды на навыки XXI века. Кроме того, раскрыто педагогическое содержание таких компонентов soft skills, как коммуникативная компетентность, критическое мышление, креативность, сотрудничество, лидерство, адаптивность, эмоциональный интеллект и самоуправление. Результаты исследования показывают, что развитие компетенций soft skills является одним из важнейших факторов повышения профессиональной компетентности педагогов, улучшения качества образования и организации эффективного управления в образовательных учреждениях. В статье предложена классификация компетенций soft skills и разработаны научно-методические рекомендации по их интеграции в систему дошкольного образования.

Ключевые слова: soft skills, компетенция, навыки XXI века, коммуникативная компетентность, лидерство, креативность, критическое мышление, эмоциональный интеллект, педагогическая компетентность, дошкольное образование.

KIRISH

XXI asrda dunyo ta'lim tizimi, mehnat bozori va jamiyat taraqqiyotida yuz berayotgan tub o'zgarishlar inson kapitaliga qo'yilayotgan talablarni ham sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Raqamli transformatsiya, sun'iy intellekt, globallashtirish, axborot oqimining keskin ortishi va yangi kasblarning paydo bo'lishi natijasida mutaxassislardan faqat professional bilim va ko'nikmalar emas, balki murakkab ijtimoiy vaziyatlarda samarali faoliyat yuritish, jamoada ishlash, muloqot qilish, muammolarni kreativ hal etish hamda o'zini uzluksiz rivojlantirib borish kabi universal kompetensiyalar ham talab qilinmoqda ^[1].

So'nggi yillarda ushbu kompetensiyalar ilmiy adabiyotlarda soft skills, ya'ni "moslashuvchan", "egiluvchan", "universal" yoki "ijtimoiy kompetensiyalar" nomi bilan keng qo'llanila boshladi. Dastlab mazkur tushuncha insonning kasbiy faoliyatidagi shaxsiy sifatlarni ifodalash uchun ishlatilgan bo'lsa, bugungi kunga kelib u pedagogika, psixologiya, menejment, iqtisodiyot va inson resurslarini boshqarish fanlarining muhim tadqiqot obyektiga aylandi ^[2].

Jahon iqtisodiyotining rivojlanish tendensiyalari shuni ko'rsatmoqdaki, kelajakdagi muvaffaqiyat faqat akademik bilimlar bilan emas, balki insonning kommunikativ madaniyati, liderlik qobiliyati, emotsional barqarorligi, tanqidiy va kreativ fikrlashi, moslashuvchanligi hamda jamoada ishlash kompetensiyalari bilan ham belgilanadi. World Economic Forum tomonidan e'lon qilingan Future of Jobs Report 2023 hisobotida ham analitik fikrlash, kreativ tafakkur, moslashuvchanlik, liderlik va uzluksiz o'rganish XXI asrning eng muhim kompetensiyalari sifatida qayd etilgan ^[3].

Ta'lim tizimi ham ushbu o'zgarishlardan chetda qolayotgani yo'q. Bugungi pedagog nafaqat o'z fanini mukammal bilishi, balki o'quvchilar bilan samarali muloqot qila olishi, jamoani boshqara bilishi, nizolarni konstruktiv hal etishi, innovatsion fikrlashi va ta'lim jarayonida hamkorlik muhitini yaratishi zarur. Shu bois soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish pedagogik ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda ^[4].

O'zbekiston Respublikasida ham kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim tizimini rivojlantirish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. "O'zbekiston – 2030" strategiyasi, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun hamda maktabgacha va umumiy o'rta ta'limni rivojlantirish konsepsiyalarida zamonaviy kompetensiyalarni shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Ayniqsa, pedagoglarning kasbiy mahoratini oshirish, ta'lim jarayonida innovatsion metodlarni qo'llash va ta'lim sifati monitoringini takomillashtirishda soft skills kompetensiyalarining ahamiyati ortib bormoqda ^[5].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatadiki, soft skills tushunchasining shakllanishi XX asrning ikkinchi yarmiga borib taqaladi. Dastlab AQSh armiyasida texnik bo'lmagan ko'nikmalarni ifodalash uchun qo'llanilgan mazkur atama keyinchalik biznes, menejment va ta'lim tizimiga kirib keldi. Bugungi kunda UNESCO, OECD, European Commission va World Economic Forum kabi xalqaro tashkilotlar soft skills kompetensiyalarini barqaror rivojlantirish, inson kapitalini oshirish hamda raqobatbardosh mutaxassis tayyorlashning asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etmoqda ^[6].

Pedagogika fanida soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyatini aniqlash alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki pedagogning kommunikativ madaniyati, emotsional intellekti, liderlik qobiliyati, ijodkorligi va refleksiv tafakkuri nafaqat uning kasbiy muvaffaqiyatini, balki ta'lim oluvchilarning shaxsiy rivojlanishini ham belgilaydi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari va pedagoglari faoliyatida mazkur kompetensiyalar ta'lim sifati boshqarish, pedagogik jamoani birlashtirish, ota-onalar bilan hamkorlikni rivojlantirish hamda innovatsion muhit yaratishda muhim rol o'ynaydi ^[7].

So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda soft skills kompetensiyalarining tarkibi turlicha talqin qilinmoqda. Ayrim mualliflar ularni kommunikativ, ijtimoiy va shaxsiy kompetensiyalar majmui sifatida ko'rib chiqsa, boshqalari liderlik, kreativlik, tanqidiy fikrlash, hamkorlik va o'zini boshqarish kompetensiyalarini asosiy komponentlar sifatida ajratadilar ^[8]. Bunday xilma-xillik mazkur tushunchaning ko'p qirrali ekanligini hamda uni tizimli tasniflash zarurligini ko'rsatadi.

Maktabgacha ta'lim tizimi uchun soft skills kompetensiyalarining ahamiyati yanada yuqoridir. Chunki maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiylashuvi, emotsional rivojlanishi va kommunikativ madaniyati ko'p jihatdan pedagogning shaxsiy fazilatlarini hamda kasbiy kompetentligiga bog'liq. Rahbar va pedagoglarning soft skills kompetensiyalari rivojlangan taqdirda ta'lim tashkilotida sog'lom psixologik muhit shakllanadi, jamoaviy hamkorlik mustahkamlanadi va ta'lim sifati oshadi ^[9].

Shu bilan birga, ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mamlakatimizda soft skills kompetensiyalarining nazariy asoslari, evolyutsiyasi, tasnifi hamda maktabgacha ta'lim tizimidagi o'rni bo'yicha kompleks tadqiqotlar hali yetarli emas. Aksariyat ishlarda mazkur masala alohida komponentlar doirasida yoritilgan bo'lib, ilmiy-pedagogik mohiyatini tizimli ochib berishga qaratilgan tadqiqotlar kam uchraydi.

Shundan kelib chiqib, mazkur tadqiqotning maqsadi soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati va zaruriyatini ochib berish, soft skills tushunchasining evolyutsiyasini tahlil qilish, uning asosiy komponentlari hamda tasnifini ilmiy jihatdan asoslashdan iborat.

Mazkur maqsadga erishish uchun quyidagi vazifalar belgilandi:

- soft skills tushunchasining shakllanish va rivojlanish bosqichlarini tahlil qilish;
- soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyatini aniqlash;
- asosiy komponentlarini tizimlashtirish;
- soft skills kompetensiyalarining zamonaviy tasnifini ishlab chiqish;
- maktabgacha ta'lim tizimida ularni rivojlantirishning metodik yo'nalishlarini asoslash.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyatini, ularning evolyutsiyasi, tarkibiy komponentlari hamda tasnifini aniqlashga qaratilgan nazariy tadqiqot bo'lib, sifat (qualitative research) va tizimli tahlil metodologiyasiga asoslandi. Tadqiqot davomida pedagogika, psixologiya, menejment, inson resurslarini boshqarish hamda XXI asr kompetensiyalariga oid ilmiy adabiyotlar kompleks ravishda o'rganildi.

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim konsepsiyasi, inson kapitali nazariyasi, konstruktivistik pedagogika hamda uzluksiz kasbiy rivojlanish tamoyillari tashkil etdi. Shu bilan birga, UNESCO, OECD, World Economic Forum (WEF), CASEL hamda European Commission tomonidan ishlab chiqilgan zamonaviy kompetensiya modellari nazariy tayanch sifatida qabul qilindi ^[1].

Soft skills kompetensiyalarining ilmiy mohiyatini ochib berish maqsadida quyidagi ilmiy metodlardan foydalanildi.

Nazariy tahlil davomida 2020–2025-yillarda chop etilgan ilmiy maqolalar, monografiyalar, xalqaro tashkilotlarning hisobotlari hamda kompetensiyaviy yondashuvga oid normativ hujjatlar tizimli ravishda o'rganildi.

Nazariy tahlillar asosida soft skills tushunchasining rivojlanishi to'rt asosiy bosqichga ajratildi (1-jadval).

1-jadval: Soft skills tushunchasining evolyutsiyasi

Davr	Asosiy xususiyat	Muhim voqea
1968–1980	Harbiy faoliyatdagi texnik bo'lmagan ko'nikmalar	AQSh armiyasi hujjatlarida "soft skills" atamasining qo'llanilishi
1980–2000	Menejment va biznes kompetensiyalari	HR tizimida keng qo'llanilishi
2000–2015	Kompetensiyaviy ta'lim modeli	Oliy ta'lim standartlariga kiritilishi
2015–2025	XXI asr kompetensiyalari	UNESCO, OECD va WEF tomonidan global kompetensiya sifatida tan olinishi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, dastlab texnik bo'lmagan kasbiy ko'nikmalarni ifodalagan soft skills bugungi kunga kelib ta'lim, iqtisodiyot, davlat boshqaruvi va inson kapitalini rivojlantirishning asosiy komponentiga aylandi.

Tadqiqot davomida mavjud ilmiy manbalar umumlashtirilib, soft skills kompetensiyalarining quyidagi tasnifi ishlab chiqildi (2-jadval).

2-jadval: Soft skills kompetensiyalarining asosiy guruhleri

Kompetensiya guruhi	Tarkibiy elementlari
Kommunikativ kompetensiyalar	Muloqot, tinglash, nutq madaniyati, muzokara
Kognitiv kompetensiyalar	Tanqidiy fikrlash, kreativlik, muammolarni hal qilish
Shaxsiy kompetensiyalar	Mas'uliyat, o'zini boshqarish, moslashuvchanlik
Emotsional kompetensiyalar	Emotsional intellekt, empatiya, stressni boshqarish
Ijtimoiy kompetensiyalar	Hamkorlik, jamoada ishlash, konfliktlarni boshqarish
Liderlik kompetensiyalari	Motivatsiya, qaror qabul qilish, strategik fikrlash

Mazkur tasnif mavjud nazariy qarashlarni umumlashtirish asosida ishlab chiqilgan bo'lib, pedagogik faoliyat uchun eng muhim soft skills kompetensiyalarini yagona tizim sifatida ifodalaydi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot davomida soft skills kompetensiyalarining ilmiy manbalardagi talqinlari, ularning evolyutsiyasi hamda zamonaviy ta'lim tizimidagi o'rni kompleks ravishda tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatdiki, XXI asrda muvaffaqiyatli kasbiy faoliyatni ta'minlovchi omillar tarkibida soft skills kompetensiyalarining ulushi tobora ortib bormoqda. Hozirgi kunda pedagogning professional salohiyati faqat predmet bo'yicha bilim darajasi bilan emas, balki uning muloqot madaniyati, liderlik qobiliyati, emotsional intellekti, kreativ fikrlashi va jamoada ishlash ko'nikmalari bilan ham baholanmoqda [2].

Nazariy manbalar tahlili asosida aniqlandiki, zamonaviy pedagogning kasbiy kompetentligini ikki yirik blokka ajratish mumkin:

1. Hard skills – kasbga oid maxsus bilim, malaka va texnologik ko'nikmalar;
2. Soft skills – shaxsiy, kommunikativ, ijtimoiy va boshqaruv kompetensiyalari.

Mazkur ikki komponent bir-birini to'ldiradi. Hard skills pedagogning nima bilishini ifodalasa, soft skills bu bilimlardan qanday foydalanishini belgilaydi. Shu sababli bugungi ta'lim tizimida soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish kasbiy tayyorgarlikning ajralmas qismi sifatida qaralmoqda [3].

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, xalqaro tashkilotlar tomonidan ishlab chiqilgan kompetensiya modellarida soft skillsning tarkibi turlicha talqin qilinsa-da, ularni birlashtiruvchi umumiy komponentlar mavjud. UNESCO global fuqarolik kompetensiyalarini, OECD esa Learning Compass 2030 modelida transformativ kompetensiyalarni ustuvor deb hisoblaydi. World Economic Forum esa analitik fikrlash, kreativlik, moslashuvchanlik va liderlikni kelajak kasblari uchun asosiy kompetensiyalar sifatida belgilaydi [4] (3-jadval).

3-jadval: Xalqaro tashkilotlarning soft skills bo'yicha yondashuvlari

Tashkilot	Ustuvor kompetensiyalar	Pedagogik mazmuni
UNESCO	Global kompetensiya, muloqot, hamkorlik	Barqaror rivojlanish va fuqarolik
OECD	Transformativ kompetensiyalar	Mustaqil fikrlash va mas'uliyat
WEF	Analitik fikrlash, kreativlik, moslashuvchanlik	Kelajak mehnat bozori talablari
CASEL	Emotsional intellekt, o'zini boshqarish	Shaxsning ijtimoiy-emotsional rivojlanishi
European Commission	Asosiy tayanch kompetensiyalar	Umrbod ta'lim va kasbiy rivojlanish

Jadvaldan ko'rinadiki, barcha xalqaro modellar markazida insonning kommunikativ va ijtimoiy faoliyatini ta'minlovchi universal kompetensiyalar turadi. Bu esa soft skillsning zamonaviy ta'limning ajralmas tarkibiy qismi ekanligini tasdiqlaydi (4-jadval).

4-jadval: Soft skills kompetensiyalarining pedagogik ahamiyati

Kompetensiya	Pedagog faoliyatiga ta'siri	Rahbar faoliyatiga ta'siri
Kommunikativ	Samarali muloqot	Muzokara va hamkorlik
Tanqidiy fikrlash	Innovatsion metodlarni tanlash	Strategik qaror qabul qilish
Kreativlik	Mashg'ulotlarni takomillashtirish	Innovatsion boshqaruv
Hamkorlik	Jamoada ishlash	Pedagogik jamoani boshqarish
Liderlik	Tashabbuskorlik	Ta'lim sifatini boshqarish
Emotsional intellekt	Psixologik muhit yaratish	Konfliktlarni boshqarish

Demak, soft skills kompetensiyalari pedagog va rahbar faoliyatining barcha yo'nalishlarini qamrab oladi. Mazkur kompetensiyalar birgalikda rivojlangandagina kasbiy kompetentlikning yuqori darajasi shakllanadi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, soft skills kompetensiyalarini tizimli rivojlantirish pedagoglarning kasbiy kompetentligini, ta'lim sifati va boshqaruv samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

Mazkur tadqiqot natijalari soft skills kompetensiyalarining zamonaviy ta'lim tizimida nafaqat shaxsning individual rivojlanishini, balki ta'lim muassasalarining institutsional samaradorligini ham belgilovchi omillardan biriga aylanganini ko'rsatdi. Olingan ilmiy natijalar xalqaro tashkilotlar va zamonaviy olimlarning qarashlari bilan uyg'unlikda tahlil qilinganda, soft skills kompetensiyalarining pedagogik faoliyatdagi o'rni tobora ortib borayotgani yaqqol namoyon bo'ladi.

Nazariy tahlillar shuni ko'rsatdiki, XXI asr boshlarigacha pedagogning kasbiy kompetentligini baholashda asosan fan bo'yicha bilim, metodik tayyorgarlik va didaktik mahorat mezon sifatida qaralgan. Biroq raqamli transformatsiya, global mehnat bozori va ta'lim tizimining yangi ehtiyojlari natijasida pedagogning kommu-

nikativ madaniyati, emotsional barqarorligi, kreativligi va liderlik salohiyati ham kasbiy muvaffaqiyatning muhim ko'rsatkichiga aylandi.

UNESCOning Global Education Monitoring Report hamda Reimagining Our Futures Together hisobotlarida ta'kidlanganidek, kelajak ta'limi hamkorlik, insonparvarlik, tanqidiy tafakkur va global mas'uliyat kabi kompetensiyalarni rivojlantirishga yo'naltirilishi lozim [6]. Mazkur tadqiqot natijalari ham aynan ushbu kompetensiyalar maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari va pedagoglari faoliyatida ustuvor ahamiyat kasb etishini tasdiqladi.

World Economic Forum tomonidan 2023-yilda e'lon qilingan Future of Jobs Reportda analitik fikrlash, kreativlik, texnologik savodxonlik, moslashuvchanlik va umrbod o'qish qobiliyati eng zarur kompetensiyalar sifatida qayd etilgan. Tadqiqot davomida ishlab chiqilgan soft skills modeli ham mazkur kompetensiyalarni o'z ichiga olgani bilan xalqaro tendensiyalarga mos keladi.

OECDning Learning Compass 2030 modeli transformativ kompetensiyalarni shaxsning jamiyatdagi faol ishtiroki bilan bog'laydi. Mazkur modelda yangi qadriyat yaratish, ziddiyatlarni muvofiqlashtirish va mas'uliyatni o'z zimmasiga olish asosiy kompetensiyalar sifatida belgilanadi. Bizning tadqiqotda taklif etilgan tasnifda ham liderlik, hamkorlik, tanqidiy fikrlash va refleksiya ushbu transformativ kompetensiyalarning tarkibiy qismlari sifatida ko'rib chiqildi.

Tahlillar davomida CASEL modeli ham alohida o'rganildi. Mazkur model o'zini anglash, o'zini boshqarish, ijtimoiy ong, munosabatlarni boshqarish va mas'uliyatli qaror qabul qilish kompetensiyalarini ajratadi. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim tizimida pedagogning emotsional intellekti va empatiyasi bolalar bilan samarali pedagogik munosabatlarni shakllantirishda hal qiluvchi omil ekanligi kuzatildi.

Tadqiqot natijalari yana bir muhim xulosani tasdiqladi. Soft skills kompetensiyalari bir-biridan mustaqil emas, balki o'zaro uzviy bog'langan yaxlit tizimni tashkil etadi. Masalan, kommunikativ kompetensiya rivojlanmasdan turib samarali liderlikni shakllantirish qiyin. Xuddi shuningdek, emotsional intellekti past bo'lgan pedagogning jamoada ishlashi yoki konfliktlarni boshqarishi murakkablashadi. Shu sababli soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish kompleks yondashuv asosida tashkil etilishi lozim.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari faoliyati nuqtayi nazaridan ham tadqiqot natijalari muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Rahbarning strategik fikrlashi, kommunikativ salohiyati, pedagogik liderligi va innovatsion boshqaruv kompetensiyalari ta'lim tashkilotining rivojlanish sur'atiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shuning uchun rahbar kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish dasturlarida soft skills kompetensiyalariga alohida modul sifatida o'rin berilishi maqsadga muvofiqdir.

Bundan tashqari, tadqiqot davomida soft skills kompetensiyalarini rivojlantirishning uzluksiz xarakterga ega ekanligi aniqlandi. Ularni qisqa muddatli treninglar orqali emas, balki refleksiya, mentorlik, jamoaviy loyiha faoliyati, kasbiy hamjamiyatlarda ishtirok etish va amaliy faoliyat orqali bosqichma-bosqich rivojlantirish samaraliroq natija beradi.

Shunday qilib, mazkur tadqiqot natijalari soft skills kompetensiyalarini pedagogik ta'limning ajralmas tarkibiy qismi sifatida qarash zarurligini ilmiy jihatdan asoslab berdi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot soft skills kompetensiyalarining ilmiy-pedagogik mohiyati, evolyutsiyasi, tarkibiy komponentlari va zamonaviy tasnifini tizimli tahlil qilish imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi.

Birinchidan, soft skills kompetensiyalari zamonaviy pedagogning kasbiy kompetentligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ular pedagogik faoliyat samaradorligini, ta'lim sifati va boshqaruv natijadorligini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ikkinchidan, soft skills tushunchasi o'z rivojlanishida harbiy sohadan biznes, menejment va pedagogikagacha bo'lgan evolyutsion yo'lni bosib o'tgan hamda bugungi kunda kompetensiyaviy ta'limning asosiy kategoriyalaridan biriga aylangan.

Uchinchidan, nazariy tahlillar asosida soft skills kompetensiyalarining oltita asosiy guruhi – kommunikativ, kognitiv, emotsional, shaxsiy, ijtimoiy va liderlik kompetensiyalaridan iborat ilmiy tasnifi ishlab chiqildi.

To'rtinchidan, UNESCO, OECD, World Economic Forum, CASEL va European Commission tomonidan taklif etilgan kompetensiya modellari umumlashtirilib, maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlari faoliyatiga moslashtirilgan konseptual model taklif etildi.

Beshinchidan, soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish uzluksiz kasbiy rivojlanishning ajralmas qismi bo'lib, ularni shakllantirish uchun refleksiv ta'lim, mentorlik, jamoaviy loyiha faoliyati, muammoli vaziyatlar, trening va kouching texnologiyalaridan kompleks foydalanish maqsadga muvofiqdir.

Oltinchidan, maktabgacha ta'lim tashkilotlari rahbarlarini tayyorlash va ularning malakasini oshirish dasturlariga soft skills kompetensiyalarini rivojlantirishga qaratilgan maxsus modullarni kiritish ta'lim sifatini oshirishning muhim omillaridan biri bo'lishi mumkin.

Kelgusidagi tadqiqotlarda soft skills kompetensiyalarini baholashning diagnostik mezonlarini ishlab chiqish, ularning rivojlanish darajasini aniqlashga mo'ljallangan valid instrumentlarni yaratish hamda sun'iy intellekt va raqamli ta'lim muhitida soft skills kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalarini takomillashtirish istiqbolli ilmiy yo'nalishlar hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2021. – 184 p.
2. World Economic Forum. The Future of Jobs Report 2023. – Geneva: World Economic Forum, 2023. – 297 p.
3. OECD. OECD Learning Compass 2030. – Paris: OECD Publishing, 2020.
4. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2020. – 24 p.
5. Rustamova N. R. Preparing to Innovative Activity: Problem Solving, Problems in the Textile and Light Industry in the Context of Integration of Science and Industry and Ways to Solve Them // AIP Conference Proceedings. – 2023. – Vol. 2789.
6. UNESCO. Global Education Monitoring Report 2023: Technology in Education – A Tool on Whose Terms? – Paris: UNESCO Publishing, 2023. – 437 p.
7. OECD. Skills Outlook 2023: Skills for a Resilient Green and Digital Transition. – Paris: OECD Publishing, 2023. – 296 p.
8. Heckman J., Kautz T. Hard Evidence on Soft Skills // Labour Economics. – 2021. – Vol. 19. – P. 451–464. (Maqoladan foydalanishda jurnalning qayta nashr etilgan versiyasi yoki to'plamdagi nashriga murojaat qilish tavsiya etiladi.)
9. Rustamova N. R. Development of Socio-Cultural Competence // Indonesian Journal of Innovation Studies. – 2022. – Vol. 18.
10. UNESCO Institute for Lifelong Learning. Embracing a Culture of Lifelong Learning. – Hamburg: UIL, 2020. – 146 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.